

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Rossz huzás.

Irta: Ugron Gábor.

A mitől óvtam a függetlenségi pártot, bekövetkezett: a párt egyrészt válságba keveri az országot és a pártot. Rossz huzást tesz a jó ügyben.

Az egységes Ausztriával szemben egész Magyarországot kell felállítani. Ez az elemi politika.

A bankkérdésben hét miniszteri tanács után sikerült egységes állásfoglalást elérni a kormánynak és zárt sorokban lépni fel Bécsben.

Ezt az egységes állásfoglalást minden értékétől megfosztani, sőt azt szétugrasztani árt az általános helyzetnek, különösen a tárgyaló kormány tekintélyének. Már pedig Holló határozati javaslata ide vezet. Nem lehet a kartellbank tárgyalásában tekintélye a kormánynak, ha még egy másik fajta bank megalkotására is utasítatik, holott tudvalevő, hogy az önálló bank kérdésében a kabinet tagjai nem értenek egyet, tehát a válságunk is megüzenetlik ellenfelünknek. Legalább a kartellbankot, követelik sokan. Ezen legalább mellett megharcol három párt és minden miniszter, tehát sokkal valószínűbb ennek a sikere, mint az önálló bank ügyében, melyet egyedül a függetlenségi párt követel és egyetlen minisz-

Jellemző a politikai helyzetre és a függetlenségi párt megőrzésére, hogy a pártnak egyik vezető alelnöke, Ugron Gábor ilyen nyíltsággal és határozottsággal fordul Hollók ellen. A helyzet ismeretelére szükségesnek véltük közölni Ugron Gábor okos, higgadt cikkét.

ter támogat. Az is csak akkor, ha másra kilátás nincs. S mivel támogatja? Hogy miatta kész lemondani, ellenzékbe menni és megalkotás helyett tovább — követelni.

Százszor szavazok az önálló jegybankra, ha feltételek szavazásra és abban nem hajlok; hanem a küzdelemnek taktikáját a párt vezérére és a kormányra bízom, hisz másként győzni nem lehet. Kiterített kártyával játékot nyerni nem lehet. Pártunk két minisztere ezen ügyben a király elé járult és a tárgyalás útját megnyitotta. Nehány nap óta a miniszterium küldöttei azt meg is kezdték. Bevárni a tárgyalások eredményét elemi kötelesség, hisz a bankbizottság a Ház tudtával és hozzájárulásával kezdeményeztettek e tárgyalások.

Én önálló magyar jegybankot akarok. tehát ennek ügyét nem komplikálom semmi más ügygyel, hogy elemi igazságunk, a minden nemzet által igénybe vett jog, a maga világosságában álljon és követelje a valósulást. Tudva vagy nem tudva, a Holló indítványa most, ez idő szerint a kartellbankot komplikálja az önálló jegybankkal és komplikálja a koalíció felbontásával.

Ebben van a veszedelem. Ezt kell a vita és a határozathozatal rendjén eliminálni a szöveg tendenciájából és a helyzetből. Némi javítással a logikai egymásutánt, a kartellbank előbb, ha ez nem fogadtatik el, az önálló bank aztán, világossá lehet tenni és ez esetben a szövegből eltűnik a benne lappangó él és kihatás.

Sokkal nehezebb lesz a helyzetből is kiküszöbölni azt a támadó irányt, mely az alkotmány- és a néppárt ellen nyilvánul meg. Ha félreértésnek lehetne magyarázni és hatását elenyésztetni, szerencsés javítás lenne a helyzeten. Azonban nemcsak kihangzik ezen éle a határozati javaslatnak, hanem meg is üzentetett. A hibás fogalmazást lehet javítani, hanem a téves politika akarva, nem akarva, hozza a maga súlyos következményeit.

Ni lehet az más, mint a koalíció bomlása: Miből következik a miniszterium bukása, a parlament munkaképтелensége.

Nem hiszem, hogy ez kellene a magyarnak.

Tévednek a függetlenségi képviselők, ha azt hiszik, hogy tiszta függetlenségi miniszterium fog következni. A melyik párt fegyelmetlennek, kiszámíthatatlannak bizonyult, a melyik nehéz külpolitikai viszonyok közepette súlyos válságot ilyen könnyen provokál, az elveszti az eddig megszerzett bizalmat és újból visszaszerezni nem lesz ideje.

Pártunk vezetés és foglalkoztatás nélkül van hónapok óta. A kedélyek forrognak, az elmék nyugtalanok, az események egymásután következnek s a függetlenségi párt úgy jogát, mint az ország helyzetét nem vitatta meg, nincs tájékoztatva az események rugóiról, czéjéről, nem látja azokat Magyarország jövődjének különböző viszonylatában. A köd mélyebben és szélesebben borul a láthatárra, itéletét a párt nincs mire építse, tehát a képzelet kezd hatni és a való-

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Vitézi tett.

Irta: Akhandesz Istrán.

Erő vesztetten ragyog az őszi nap alkony sugara, a kis boszniai vár udvarán felállított legénység bádoggul kulacsán; teljes felszereléssel állnak, mennek nacht übungra. A tiszt urak még nem érkeztek meg, csak őrmester ur Fehér vizsgálja a legénységet s a toprongyasabb újoncokat leckézteti egy kicsit. Sas szeme észre veszi a legkisebb forsrift ellenes hibát.

A vizsgálódás vége felé jár, a negyedik cug közepén észre veszi, hogy Kosóczkinak csak egy patrontáskája van, neki rontott:

— Azt a bőrt rontó dikiccsel ékes csirizbe telhetetlen angyalát kendnek hát mi van a patrontáskával? Az is bőr ugy-e raján fel dolgozta kend eksztra bakacsnak?

Igen ám, de Kosóczki suszter mellett áll a sneider, ez meg a brótzáklit jobb felől tette a nyakába, de már ezt meg kellett nézni az egész századnak.

— Ki a front elél sneider, suszter. néztek gyermekeim ezt a két bogarat egymás mellett. Sneider suszter, dikics, dratra, olíó, wasaló, ronda katona pfuj! — pusztulj! Gfreiter

Bíró! öltöztetése fel ezt a két árme reisendert, mert még megteszi a sneider, hogy a borjut a hasára köti.

Megérkezik azután az első tiszt ur, az az csak helyettes kadet Metlé. Fialat gyerek ember örökösén nevet s nagyon rosszul beszél magyarul, de mindig töri, megakarja tanulni. A legkedvesebb embere Keczei, mikor őket ketten beszélnék az ember a hasát fogja, Keczei németül, a kadet magyarul, de azért megértik egymást.

Lassan megérkeznek a tiszt urak hangos lesz az udvar, altisztek szaladgálva osztják be a századot 1. 2 svarm... jön a rapport s lassan megindulnak szép hüvös alkonyaton, ki az irtatlan vadonba nacht übungot tartani, messze vonulnak a dombos cserjés közé, mikorára ki érnek le száll az est.

Kadet Metlé a farpatról káplár Keczeivel s egy szakasszal előre megy az ellenséget keresni. Kadet Metlé nagyon félnék katoná, rettenetesen fél a bosnyák ellenségétől, hogy elfogja; Keczei ellenben nagyon is bátor.

— Korporál maga tudni a teremem?

— Ja vohl ik bin tudni a Terézum a kantinba.

— Szamar van magának — dink nem a kantin lány, hanem ez a platz értem hol csinálni most gefecht.

— Ja vohl úgy mint a tenyerem.

— Szépen vigyáznunk korporál nem fogdosni hagyni magát az ellenség.

Lassan óvatosan vonul előre a kadet a sötétben imbolygó cser és páfrány bokrokban mindenütt ellenséget sejt. Egyszer csak megszólal közvetlenül közelből a jelző sip. Mint a megriasztott nyul ugrik nagyott a kadet s ide-oda forogva előtte lát egy sötétlő táblát; egy pillanat alatt beugrik és egy pár lépésre hasra vágja magát s onnan remegve suttagó hangon vezényel:

— Korporál utánam — mier nach.

— Ja vohl — dörmögi Keczei almával s ő vezényel:

— Fiuk utánam!

Azzal ellenkező irányban húzódnak s alig tizenöt-husz lépésnyire egy magányos bosnyák ház rözsével bekerített kerítéséhez érnek, Keczei beugrik, utána a többi, Keczei csendes-sen vezényel:

— Megszállás az ellenséges fákra, akiknek jár a bagólesője szétvágom.

Földig hajló szilva-, alma- s körtefák fogadták a megszállókat, egy akaratlan legénység, munde egyik csendes tapogatózva keresi ki a maga ellenségét s igyekszik feleselés nélkül behajtani a hadi sarcot.

Eközben lassan körül fogja a bosnyák

eseményekkel összeütközésbe viszi, ragadja a párt gondolkodását. Pedig állandó felvilágosítás mellett minden eseményt igaz következményében, a nagy politika terén minden utat és a kis akcióban minden ösvényt a maga helyes irányában felismerni képes is, hivatott is a párt.

Ezek a politikai viták a nagyok véleményét közelebb hozzák, a kisebbek gondolatvilágát meggazdagítják és az egész országnak irányt, felvilágosítást képesek adni. Az így vezetett párt nyitott szemmel halad és zuggyűlések határozata, intrikusok összeállása nem viszi helytelen és káros elhatározásokba.

Először, a helyzetben kell nyugalmat csinálni és kiegyenlítést létesíteni, hogy a válság most elkerülhető legyen. Másodszor a párt kezelésében kell változást előidézni, hogy legyen informálva minden irányban a párt és elvei irányítsák minden elhatározását és határozzon mindenben, kicsinyben és nagyban megvitatás után. Akkor nem fog rossz huzás történni a jó ügyben.

Tanácsolom, hogy a párt összes tagjai egy nagy értekezletre hívassanak össze, melyen a helyzetet vitassuk meg, határozzunk és a szerint cselekedjünk. A züllésnek pedig legyen vége.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, március 4.

Elnök *Justh Gyula.*

A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után bemutatja a főrendiház átiratát az eddig letárgyalt javaslatokra vonatkozólag.

A Ház a tőkeamat és járadékadóról szóló

zászlóalj a megszállott házat s innen indul ki a csata. Egy-egy lövés hangzik, majd egész szakaszonként, utoljára teljes gyors tűz. A bosnyákok vissza szorították a császáriakat s előbbre vonultak hátra hagyva egy patrolt.

Keczelyi tapogatózva egy hatalmas görbén mölt körtefát fedezett fel azt ostromolta erősen egy egész brotzák erejéig s csendes felegmával figyelte az ádász csatát.

Az előre vonult bosnyákok hátvédje gyanútlanul beszélgetett a kerítés mellett. Keczelyi le szállt a fáról s óvatosan össze tapogatózott vagy tíz embert s kiadta a jelszót:

— Fiúk csendesen utánam fogunk egy pár Múyót.*

Azzal ügyesen kimásztak a kertből s a gyanútlan bosnyák hátvédet elfogták. A hangos beszédre, lármára előmászta a többi fa ostromlók is s körül fogták az ellenséget.

Keczelyi pedig ment keresni a parancsnokot, bámulatos ügyességgel tájékozta magát s csakhamar rá akadt a kukoricásban hasaló kadetre, diadalmasan jelentette neki:

— Meldige horsám van ellenség!

Előbujt a kadet s nagy örömmel ugrálta körül az elfogott jámbor ellenséget, kik türelmesen megadták magokat vitéz ellenfelüknek.

Egy messze dombon megszólalt a zászlóalj kürtje, lefuttak. Az össze kevert csapatok igyekeztek egymást megtalálni, kadet Metlé fel-fűzött szuronnal kísérteti az elfogott ellenséget s büszke dagadó kebellet jelenti az örömgynak:

— Meldige horsamst az ellenséget elfogtam.

* Bosnyák név.

törvényjavaslatot harmadszori olvasásban is megszavazza.

A harmadik szakasz Éber Antalnak a negyedik bekezdésében ajánlott módosításával fogadtatik el.

A negyedikől a kilencig terjedő szakaszokat felszólalás nélkül változatlanul fogadja el a Ház.

A tizedik szakaszhoz Éber Antal ajánl szövegbeli módosítást.

Wekerle Sándor miniszterelnök a módosításhoz hozzájárul. A tizedik szakasz tehát Éber Antal módosításával fogadtatik el.

A tizenegyedik tizenharmadikig terjedő szakaszok változatlanul fogadtatik el.

Sándor Pál a tizenegyedik szakasz 3 ik pontjának kihagyását ajánlja. *Polónyi Géza* és *Wekerle Sándor* miniszterelnök hozzászólása és ellenindítványa után *Sándor Pál* módosítása elesik s a szakaszt változatlanul fogadja el a Ház.

A tizenötödik szakaszhoz *Vizy Ferenc* szól és módosítást ajánl, amely *Wekerle Sándor* miniszterelnök módosítása után elfogadtatik.

A tizenhatodik, tizenhetedik szakaszokat felszólalás és változtatás nélkül fogadja el a Ház.

Éber Antal a tizennyolcadik szakasz 5 pontjában változtatni valót talál s módosítást nyújt be, amelyet azonban a miniszterelnök hozzászólása után visszavon, így a tizennyolcadik szakaszt változatlanul fogadja el a Ház.

Következik a tizenkilencedik szakasz tárgyalása, mely az általános kereseti adó kivétési kulcsára vonatkozik.

Petrogalli Oszkár azt indítványozza, hogy 19 millióban állapítsák meg a kereseti adó kontingense.

Vássonyi Vilmos az adókulcsot tulságos magasnak találja.

Sándor Pál örömmel fogadja el *Petrogalli* indítványát és azt észrevételét fűzi hozzá, hogy a függetlenségi párt nem a legbarátságosabb érzellemmel viseltetik a kereskedő osztály irányában.

Polónyi Géza visszautasítja azt a vádat, mintha a függetlenségi párt gyűlölettel viseltetne a kereskedő osztály iránt.

Sándor Pál személyes megtámadtatás címén kér szót: (Nagy zaj.) *Polónyi Géza*, a függetlenségi párt vezére . . .

Polónyi Géza: Csak tagjal (Nagy zaj.)

Sándor Pál az időre értette, mikor még *Polónyi* a miniszteri székben ült.

Wekerle Sándor miniszterelnök kéri a Házat, hogy a szakaszt változatlanul fogadják el. A Ház többsége úgy határoz, hogy a tizenkilencedik szakaszban nem történik semmi változtatás.

A huszadik szakasz változatlanul fogadtatik el.

Az elnök 10 percre felfüggeszti az ülést.

Szünet után.

Elnök az ülést újból megnyitja.

Következik a huszonegyedik szakasz.

Polónyi Géza: Jogászai szempontból sokat lehet e szakaszról beszélni, amely arra vonatkozik, hogy kik vannak bevallásra kötelezve. Az adóköteles korhatást nem állapítják meg a mi törvényeink.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Tényleg nem állapítják meg a törvények a korhatást, mert az ipari törvények kimondják, hogy ipart kiskorúak is üzhetnek. A szakaszt elfogadásra ajánlja.

A Ház elfogadja.

A 21 szakasztól egészen végig minden jelentősebb felszólalás nélkül fogadta el a Ház a javaslatot. — Ezután következett a nyilvános számadásra kötelezettek vonatkozó javaslat.

Az ülés délután 2 órakor véget ért.

A keresztény nővédelem.

— *Farkas Edith* előadása a Kath. Körben —

A Katholikus Kör idei előadásainak sorozata nagysikerű és rendkívül érdekes estéllyel kezdődött tegnap. A keresztény szociális mozgalmak, kivált a katolikus nőmozgalmak országos nevű vezére, *Farkas Edith* alapítványi hölgy volt a Körnek illusztris vendége s tartott Nagyváradon olyan előadást, melynek nyomán tetteknek kell fakadnia. A *keresztény nővédelmi akciót* fejtegette közvetlen, meggyőző modorban. Megmutatta a tettek ösvényét, melyre rá kell lépnie társadalmunknak annyi igaz érvel, bensőséges meggyőződéssel és széles körű tájékozottsággal vezette a lelkeket az ösvény felé, hogy az eredménynek elmaradnia nem lehet. Elmondhatjuk, hogy ilyen tartalmas, gyakorlati irányu beszéd nem mindig hangzik el. Vegyük hozzá még az előadó bájos egyéniségét, alapos tudását, széleskörű tapasztalatait, kitűnő előadói képességét és megértjük a hallgatóság nagy érdeklődését s az estély nagy sikerét.

Az estély a kir. kath. jogakadémia termében folyt le, melyet ez alkalommal Nagyvárad előkelő közönsége zsufolásig megtöltött.

A műsor első száma *Lamprecht Mária* zongorajátéka volt. Schubert »Die Forelle« című szerzeményét adta elő pompás technikával, igazi érzéssel. E sikerült zongorajátékot a közönség élvezettel hallgatta s végül zajosan megéljenzte.

Általános figyelem közt kezdte meg ezután előadását *Farkas Edith* alapítványi hölgy, a Kör országos nevű vendége. Beszédének eszmenete a következő volt:

Korszakunknak van egy jellegzetes vonása, van egy feladata: a szociális kérdés. Erről azt mondja Peabody, hogy a szociális kérdés nem más, mint elégedetlenség a gazdasági helyzettel. Alapjában pedig a szociális kérdés nem más, mint hogy korunkban a belső haladás nincs arányban a külső haladással. Minden törekvésünk csak felfedezésekre, külsőségekre irányuló belsőt, a lelket elhanyagoljuk s ez a diszharmónia képezi a szociális kérdés velejét.

Nem volt ez mindig így. A középkorban az emberek sokkal bensőségesebbek voltak. Minden az egyre, a legfőbbre irányította az ember figyelmét s ez a lelki harmóniában élő ember megelégedett, boldog volt.

Menjünk-e már most vissza a középkorba? Szakítsuk el telefondrótjainkat? Erről szó sem lehet. Minden haladásban Isten akaratát kell tisztelnünk, de a mellett minél nagyobb gondot kell fordítanunk a belsőre is. Nézzük meg a külső világi életet élő ember mennyi gondot fordít a külsőségekre. Pl. a gépészmérnök milyen gonddal van gépe iránt. Ha egy keréknek valami baja van, szerető gonddal szedik rendbe. S a gépek gépe, az ember sokkal kevesebb gondban részesül, szokásunk lett a lelki bajt ignorálni. Minden oda utal, hogy első sorban ezt a szellemet kell felújítani és a lelki kultúrát fejleszteni.

Már az a praktikus Amerika is rájött, hogy a trösztöknél sem mehet a dolog tisztán technikai módon. Ők is alkalmaznak ugynevezett szociális ágensnöket, az az olyan nőket, a kik körüljárják a munkatermekben, beszélgetnek a munkásokkal, kikérdezik bajaikról, gondoskodnak családjaikról. Kezdődik tehát az a bölcs reakció, amely bizonynyal nem jött volna létre ha az önzés kinem fakasztja.

És ez a helyes. Az alamizsna ma már nem elég. A szegény megkívánja, hogy inkább kevesebb alamizsnát kapjon, de ismerjék el keresztény méltóságát. Anglia és Amerika már régen rájöttek, hogy lelki élet nélkül nincs haladás. A német császár minden vasárnap valóságos prédikációt tart katonáinak s ő

mondotta, a mit minden katolikus körben is kiírhatnánk, hogy: Das ist der Mann, der beten kann. Az a férfi, aki imádkozni tud. A német császár a katonák előtt hangoztatta azt, a mely uton a szociális kérdést meg lehet oldani: a lelki egyensúly helyreállítását.

Azokat a terveket, a melyekkel máról holnapra meg akarják javítani a társadalmat, senki sem hiszi már. Mindazokra sok idő kellene. A szociális békeatlanságon kell segíteni, ez a lényeg s mi ugyanezt tesszük kicsiben. Nem sokat beszélni, hanem mindenki a maga körében alárendeltjeit gondosan ápolja, kezelje.

Ezt az irányítást kell bevinni a nővédelembe is.

A nőkérdés a szociális kérdés fele. Osztom azt a nézetet, hogy a nőkérdés is inkább a leányok kérdése. Laura Marcholson azt állítja, hogy már a népvándorlás ideje óta is volt nőkérdés. Mindig aktuális volt a nőkérdés, a mikor a háborúk a férfiak számát megritkították Angliában a kivándorlás folytán ritkult meg a férfiak száma. Innen Németországba ment át a kérdés. Nálunk első sorban a feministák foglalkoznak a nőkérdéssel. Meg kell különböztetni a feministák programjának gazdasági és erkölcsi részét.

A gazdasági résznek nagyon sok pontjával egyet érthetünk a német elv szerint: getrennt marschieren, vereint schlagen. Ezekben mindenkivel szívesen kezdet fogunk. Én is ezt sürgettem ezelőtt 3 évvel a kath. nagygyűlésen. De a mi a lényegét illeti, a lelket illetően a mi nálunk a nőknél nem mellékes, de bizonyos araknál sem, e tekintetben olyan örvény van köztünk, melyet nem lehet áthidalni. Én nem ismerem urit, a ki a házasságot eltörölné, a kinek mindegy volna a törvényesség a gyermekekénél. Ismerek Budapesten nem egy zsidó nőt, aki azt mondta, hogy a feministák az én hitsorsosaim, de én önökkel tartok, mert az önök eszméit vallom. A legtöbb nő fázik a feministák eljárásától. De mert az ő programjuk sok pontja sok ember gondolkodásának megfelel, nagy probléma elé állítottak minket a zsidó feministák. Megnyitottuk a szemünket, hogy sok mindennek nem így kellene lennie. — A zsidó feministák körül kérdést tettem hozzá, hogy hát miért nem vesszük be a nőket is, miért nem csinálunk nőtisztviselő egyesületet, cselédotthont? — Azóta megcsináltuk mindezeket.

A ki Budapestre jön, felszólítom, jöjjen el és nézze meg a mi akciónk eredményét. Sok nőtisztviselő van Magyarországon, a ki nem tud állást találni. Mily szép volna, ha Nagyváradon is alakulna egy keresztény nővédő egyesület, a mely több szakosztályban fejtené ki áldásos működését.

Egyik szakosztály volna, a mely a nőtisztviselőknél adna otthont. Aztán ki ne tudna a cselédmizériáról? Ebben nyakig benne vagyunk. Pedig ha önök hölgyeim azt a nagy értéket, mely lelkünkben van, e kérdésnek szentelnék, hogyan ki lehetne művelni a cselédeket. Budapesten 15 cselédpatronage van s mióta azok működnek, az eredmény szemmel látható.

Lépjenek önök is a cselekvés terére. Bizonyára akadna itt is a főtisztelendő urak közt is, a ki egy-egy szakosztály vezetését elvállalná. Beszéltem egy szerencsétlen leánnyal, a ki azt mondta nekem, hogy ha előbb került volna ide a patronageba, soha sem sülyedt volna le.

Azt proponálom tehát mindenütt, hogy ha a cselédkérdést megoldani egyszerre nem is lehet, de próbáljuk az ő elmaradt nevelésüket pótolni. A patronageban olvasnak, szórakoznak, kapnak vallási és gyakorlati oktatást. Önök nem is hiszik, micsoda hálás munka a patronageban való munkásság. Egy gyáros mondta nekem, hogy ő a patronagebeli leányokat messziről megismeri a nevelésükről. Németországban most etikai előadásokat tartanak s azokat mi is utánozhatjuk. Csak szépen kell beszélni az emberekkel s megvan a félsiker.

A szociális kérdés a nőkérdéssel és pedig otthon kezdődik. Az az asszony, aki sokat szónokol és otthona rendetlen, az nem tett semmit. Otthon kell kezdeni s Isten segítségével mindig kijebb és kijebb haladni. A mi hölgyeink ezért valósággal lelkesednek. 15

patronageban 150 kinevelt patronesszünk van. Nálunk inkább elmulasztanak egy-két zsurt a hol csak megszólják egymást s a bluzokat kritizálják; de a patronageban szíves örömmel ott vannak.

Angliában és Amerikában ez könnyebben megy, mert ott a műveltségi különbség nem oly nagy. Ott a nők heteket, hónapokat töltnek a szegények közt. Egy előkelő nő személy elfogadta egy kórház igazgatását — nálunk ilyesmiért talán örülnek nyilvánítanók.

Meg kell kezdeni a munkát minél előbb, hogy el ne vesszünk a lelkeket.

Mert ha mi kézbe nem vesszük, majd kézbe veszik mások. Budapesten mi már a börtönökbe is eljárunk. Ehhez igen sok nőnek van kedve. Az ember valósággal boldogan hagyja el a cellát, hogy egy szerencsétlen embert boldoggá tett, visszaadva neki lelki egyensúlyát.

Mindez elsőrangú szociális cselekedet. Nagyváradon is gyönyörű alkalom van erre. Alakítsanak itt kis szociális köröket, ahol megteszik amit megtenni lehet. Ne hagyjuk kirántani a talajt magunk alól, hanem vallásos alapon szervezkedve, felebarátaink javára tegyünk meg szociális téren mindent, — Isten áldása nem fog elmaradni.

A beszéd mélységes hatással volt a közönségre; a taps és az éljen s Farkas Edith általános ünneplés központja volt.

Az éneklés és tapsok lecsillapultával Ziffer Jenőné énekelte el a híres »Levél-áriát« nagy hatással, Belezny Antal jeles zongorakísérete mellett. A választott énekszám teljesen megfelelt Ziffer Jenőné hangjának. Csengő, tiszta hangja, pompás iskolázottsága tökéletesen kifejezésre juttatta az ária minden finomságát s igazi műélvezetben részesítette a közönséget, mely zajos tapsokkal adott kifejezést őszinte elismerésének.

Befejezésül a férfi daloskör énekelt néhány magyar dalt Lobermayer Gyula kitűnő vezetése mellett. A szolamok pompás harmóniája s a dalok megfelelő színezése a legkényesebb igényeket is kielégítette s igen sikerült csattanója volt az estélynek.

A figyelmes rendezőség a közreműködő hölgyeket remek virágcsokorral lepte meg. A Kör illusztris vendége pedig azzal a meggyőződéssel térhet vissza Budapestre, hogy előadása a közönség lelkében is virágokat fakasztott: a gondolkodás virágait. Óhajtható, hogy a virág-ból mielőbb gyümölcs is legyen: élő cselekedet.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap ülést tartott, amelyen Glacz Antal főispán elnöke alatt Rimler Károly polgármester, Bordé Ferencz főjegyző, dr Thury László v. főgyógyász, dr Baróthy Ákos v. főorvos, Varró Domokos kir. főmérnök, Németh István kir. pénzügyigazgató helyettes, Baróthy Pál kir. ügyész, Szirmay Miksa segédtanfelügyelő, Kanta Jenő kir. főállatorvos, továbbá Hlatky Endre, Rádl Ödön, Miskolczy, Barna, dr Hoványi Géza, Frankó Endre, dr Várady Zsigmond, dr Konrád Márk, dr Berkovits Ferencz, Mezey Mihály és dr Cseresnyés Béla jegyző voltak jelen.

Az ülés megnyitása után a polgármester havi jelentését terjesztették elő, amelyből közöljük a következő érdekesebb adatokat:

A közegészségügyi állapot februárban elég jó volt, azonban az előző hónaphoz viszonyítva több volt a megbetegülések és halálozások száma. Különösen a légzőszervek lobos bántalmában haltak el sokan, a rendkívüli hideg időjárás miatt. A heveny fertőző betegségek szórványosan mutatkoztak.

A gyermekkórházban 57 fekvő és 261 bejáró, a járványkórházban pedig 8 beteg volt gyógykezelés alatt.

Született 87 fiu, 71 leány, összesen 155 gyermek.

Meghalt 83 fi és 67 nő, összesen 150 egyén. Városrészek szerint elhalt: Újvárosban 32, Olasziban 40, Váralja-Velencén—Csillagvárosban 23, a kórházakban 55.

A közbiztonsági állapot, a tartós hideg és az ezzel járó inség dacára kielégítő volt.

Lopás 78, csalás 4, sikkasztás 5, súlyos testi sértés 15, váltóhamisítás 1 és hatóság elleni erőszak 3 esetben volt bejelentve. Ezekben a nyomozás 73 esetben sikeres, 40 esetben sikertelen volt.

Letartóztatva volt 85 egyén, ezek közül eltoloncoltatott 64. Kihágási feljelentés 339 esetben tétetett, nagy részben köztisztaság ellenes kihágás miatt.

Külföldre 13 utlevél adatott ki; ebből 7 Amerikába.

A közadók február havi bevétele kedvező volt, amennyiben 14037 kor. 41 fillérrel több kincstári adó folyt be, mint a múlt év megfelelő időszakában.

Városi adóban 85224 K 76 fill., vízdíjban 25548 K 30 fill., utadóban 11933 K 60 fillér folyt be.

Kiadott 27 iparjogositvány, megszűnt 4 iparüzlet.

A polgármester jelentését tudomásul vették.

A 13. gyógyszerértár ügye.

Az ülés első érdemleges tárgya a 13-ik gyógyszerértár jogának adományozása volt. Napok óta élénken foglalkoztatta az a kérdés a közvéleményt és a sajtót.

A belügyminiszter ugyanis a Nagyváradon felállítandó 13. gyógyszerértár jogát Simigh Istvánnak adományozta, aki azonban időközben, még a gyógyszerértári jog adományozása előtt meghalt.

A miniszter értesítette Nagyvárad városát, hogy ilyen körülmények között a gyógyszerértár felállításának adományozási jogát Nagyvárad város közigazgatási bizottságának hatáskörébe utalja. A miniszteri leirat alapján a polgármester meghirdette a pályázatot s a régebbi pályázókkal együtt tegnap, mikor a patika jog adományozása felett dönteni kellett a közigazgatási bizottságnak, összesen 11 pályázó volt.

A bizottság tagjai névszerinti szavazással döntöttek s 12 szavazattal, 4 ellenében a s 13. gyógyszerértár jogát Csanády Kálmán okl. gyógyszerésznek adományozták. Csanády Kálmán mellett szavaztak: Rádl Ödön, Mezey Mihály, Frankó Endre, dr Konrád Márk, dr Hoványi Géza, Miskolczy Barna, dr Baróthy Ákos, Varró Domokos, Németh István, Baróthy Pál, Bordé Ferencz és Rimler Károly.

Dr Medvigy Gábor okleveles gyógyszerész mellett szavaztak: dr Thury László, dr Várady Zsigmond, dr Berkovits Ferencz és Hlatky Endre.

Gyorsvonat Nagyváradtól Fiumeig.

Dr Kurländer Ede közgazdasági előadó önálló indítványt adott be, hogy a közigazgatási bizottság sürgős feliratot intézzen a kormányhoz a már felépített baja-báttaszéki Duna-híd mielőbbi forgalomba helyezése s a báttaszékdombóvári vasutvonal kiépítése és ennek folyamánaként már f. é. május 1-én Nagyvárad és Fiume között átszállás nélküli gyorsvonat életbe léptetése iránt.

Rimler Károly polgármester a legmelegebben pártolja az indítványt, csak megjegyzti, hogy minden mozgalomban, mely az indítványban jelzett cél elérésére irányult, Nagyvárad városa élénk részt vett. Legutóbb ez évi január 28-án a városi tanács az indítvány értelmében feliratot intézett a kormányhoz.

Baróthy Pál kir. ügyész teljes tudatában van a kérdés nagy fontosságának, de az indítványt még sem fogadja el, mert nem találja

indokoltak, hogy Nagyvárad város közigazgatási bizottsága feliratot intézzen a kormányhoz, annál inkább, mert a tanács már teljesítette kötelességét. A felirat küldésének oly színezete lenne, hogy a közigazgatási bizottság felülbírálja a tanács eljárását. Az évi jelentéstől eltérően, konkrét ügyben felirati jog nem illeti meg a közig. bizottságot; ez a törvényhatóság autonóm joga. Indítványozza, hogy a közig. előadó indítványát tegyék át Nagyvárad város törvényhatóságához.

Rimler Károly szerint mennél több felirat megy a miniszterhez, annál jobb a fontos ügyre, amely Nagyváradot első sorban érdekli. Bármely támogatás hasznára lesz az ügynek. A közigazgatási előadónak joga van, hogy indítványokat terjeszzen elő. Több példa is volt, hogy feliratot intézett a közigazgatási bizottság a kormányhoz. Kéri, hogy ebben a fontos ügyben tekintsenek el minden szokástól s fogadják el az előadó indítványát.

Dr. Berkovits Ferenc a felirat mellett van, míg dr. Várady Zsigmond a törvényből mutatja ki a felirat küldésének jogosultságát.

Hlatky Endre nagyobb súlyt tulajdonít az ilyen feliratnak, mint az évi jelentésekben foglalt indítványok és kérelmeknek. Az indítványban foglalt kérdés nagyon fontos és ezért a felirat küldését pártolja.

Baróthy Pál nem a konkrét esetről indult ki, mikor a feliratot ellenezte, hanem elvi szempontból vetette fel a kérdést, mert szerinte csak a törvény által megjelölt esetekben van joga a közig. bizottságnak felírni. Csupán a törvényhatóság autonóm jogkörének akart szolgálatot tenni indítványával. Megtörténhetik, hogy a közig. bizottság a törvényhatóság feliratával ellenkező célú feliratot küld a kormányhoz. Mivel az indítvány célját helyesli és nagyfontosságúnak tartja, az általa tett ellenzó indítványa felett nem kíván döntést.

Ezután elhatározták, hogy dr. Kurländer indítványa értelmében feliratot intéz a közig. bizottság a kormányhoz.

Apróbb ügyeket tárgyaltak még.

Minisztertanács. Tegnap délután 5 óra körül minisztertanács volt, melyen a folyó ügyeket tárgyalták. A tanácskozásból semmi sem került nyilvánosságra.

A politikai válság.

Tegnap még úgy állottak a dolgok, hogy a kormány a ma délután négy óra körül tartandó minisztertanácsban elfogja határozni a lemondását. Különösen *Andrássy, Darányi és Zichy* Aladár miniszterek sürgették a kabinet távozását, a néppárt pedig minden előkészület megtett arra, hogy kilépjen a koalícióból.

Mára azonban a helyzetben némi változás állott be. Ugyanis *Kossuth* Ferenc még egy kísérletet akar tenni arra nézve, hogy a pártja vezetését ismét magához ragadja és hogy a Justh-Holló-Batthyány-csoportot visszazorítsa. E végből táviratilag felrendelte a párt összes tagjait a fővárosba és hogy ezeknek idejük legyen az ideérkezésre, a pártkonferenciát e hó 9 ikére halasztotta el. *Kossuth* azt hiszi, hogy ha a pártkonferencián a bizalmi kérdést felveti, úgy neki meg lesz a többsége, amire aztán Justhék vagy 30—40 emberrel kivonulnának a pártból.

Az alkotmánypárti miniszterek — *Wekerle* kivéve — a kabinet azonnali lemondása mellett vannak. Ugyanezt kívánja *Zichy* Aladár a néppárt minisztere is. *Kossuth* és *Wekerle* azonban a lemondást még halogatni akarják. — Ugyanis a mai minisztertanácsban *Kossuth* Ferenc nyilatkozatot fog tenni és a bankkérdésben vissza fog térni arra az álláspontra, melylyel a kabinet szolidaritást vállalt.

Ez pedig a kartellbank. Ilyen módon a válság elodázható lesz még egy-két hétre, amely idő alatt ki fog tűnni az osztrák kormányval folytatott tárgyalások eredménytelensége a bankbizottság pedig gyorsan be fogja fejezni tárgyalásait és el fogja fogadni Holló határozati javaslatát.

Mind a kettő a kormány bukását fogja eredményezni. A válság nem szűnik meg, csak egy-két hétre elodáztatik. A *Wekerle*-kabinet tehát megbukik a bankkérdésben.

Lehet azonban, hogy a válság már a mai minisztertanácsban ki fog törni. Akkor *Wekerle* holnap Bécsbe utazik és a királynak elő fogja terjeszteni a kabinet lemondását, mire ezután a Ház elnapolása következik.

Feltűnő, hogy *Apponyi* Albert gróf most se a Házban, se a függetlenségi pártban nem látható. Ugy látszik félrevonult és várja az események alakulását, hogy azután az alkalmas pillanatban ismét előtérbe lépjen.

Andrássy Gyula belügyminiszter tegnap a folyosón a bank kérdésben annak a nézetének adott kitéjezést, hogy a függetlenségi párt állásfoglalása még most korai.

Az osztrákok a magyar kormányválságról.

A bécsi lapok a bankügy okozta magyar kormányválságnak nem tulajdonít különös jelentőséget. Kétharmada a lapoknak azt írja, hogy következik új kormány. Pont. A keresztényszocialista-párt sajtója azonban felülmúlja valamennyit az epykedvésben. Azt mondja, hogy a koalíció amúgy is határidőre berendezett mesterséges tákolmány s bár a kormányválság érinti a monarchiát. Ausztriának nem hivatását, hogy Magyarországnak e tisztán belügyébe beavatkozzék. A bankkérdésben Ausztria álláspontja megdönthetetlen és egységes. Tessék. Csinálja meg Magyarország az önálló bankot és ne cicázzon kartellbankkal.

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató.

Március 7. A nagyváradai tisztviselők fogyasztási szövetkezetének közgyűlése délelőtt 11 órakor az „Otthon”-ban.

Március 7. A Kath. Kőr közgyűlése és Palotay emlékünnepé d. e. 11 óra.

Március 11. Városi közgyűlés d. u. 3 óra.

Márc. 18. A kath. kőr. bñti estéje d. u. 6 óra a jogakadémián.

Apr. 1. A kath. kőr bñti estéje d. u. 6 óra a jogakadémián.

Apr. 15. A kath. kőr hangversenye d. u. 6 óra a főgymnáziumban.

*** A csipke- és kézimunka-kiállítás.** A nagyváradai kereskedelmi- és iparkamara székházában, a kamara aegise alatt *Nagy* Ida urhölgy által rendezett csipke- és kézimunka-kiállításnak állandóan sok látogatója van. A város előkelő női körében megnyilatkozott nagy érdeklődés arra indította a kamara vezetőségét és a kiállító urhölgyet, hogy az eredeti tervtől eltérően még holnap, szombaton és vasárnap nyitva áll a gazdag tárlat a közönség megtekintésére. Tegnap igen előkelő vendégei voltak a tárlatnak, amelyet *Glac* Antal főispán nejevel, továbbá *Rimler* Károly polgármester is megtekintette s dicsérettel halmozták el a kiállított remek dolgokat. *Glac* Antal főispán több igen értékes dolgot is vásárolt. A tárlat

még vasárnap estig nyitva áll a közönség részére s belépti-díj nélkül megtekinthető. — Ajánljuk különösen előkelő hölgyközönségünk figyelmébe, annál inkább, mert ilyen pompás, remek dolgokat nem igen van alkalmuk együtt látni.

*** Öngyilkos gazdálkodó.** Nagyrábérol jelenti tudósítónk, hogy ott tegnap egy gazdálkodó öngyilkosságot követett el. Az öngyilkos gazdálkodót *Sólyom* Andrásnak hívták. *Sólyom* már az utóbbi évek alatt felhagyott foglalkozásával, mert a lábán seb keletkezett s annyira elmérgesedett, hogy e miatt még járni is alig tudott. Legutóbb a gazdálkodást veje és leánya vezették, akiknél ő mint beteg ember tartózkodott. Tegnap délben, amikor magára hagyták *Sólyomot*, kiment a kamarába és ott egy kötéll segítségével felakasztotta magát. Mire tettét észrevették már halott volt.

*** Az Apolló felépítése.** Említettük, hogy *Rimanóczy* Kálmán műépítész ajánlatot tett Nagyvárad városának, hogy építtesse fel a rozoga Apolló épületet két emeletes bérházzá s ez esetben ő az új bérházat 20 évre kiveszi a várostól évi 34.000 korona bérösszegért. A város főszámvevője most terjesztette be véleményét. E szerint a telek 120.000 korona értéket és az építés költségét véve 556.500 korona értéket képviselne az épület. Az építési költség törlesztéses kamata, adója stb. évenként 15.546 korona terhet róna a városra, tehát az évi 34.000 korona bérből tisztán 18.454 korona maradna a városnak. Ezek alapján a főszámvevő véleménye szerint *Rimanóczy* Kálmán ajánlatát úgy a városra, mint a nyugdíjalpra előnyös, annál inkább, mert az Apolló mai állapotában fenn nem tartható.

*** Vasuti állomás Bánlakán.** Bánlaka község kérelemmel járult a kereskedelmi miniszterhez, hogy Bánlaka község határában vasuti megállóhelyet létesítsenek. A kereskedelmi miniszter nem látja szükségesnek a megállóhely létesítését, azonban a község fejlődése érdekében megengedi, hogy a bánlakai 22-ik számú őrháznál az 549. számú vonat megálljon. A miniszter egyidejűleg kimondotta azt is, hogy az esetben ha a megállóhely bizonyos határidő alatt nem lesz kihasználva a község által úgy azt befogja szüntetni.

*** Elrendelték a fősorozást.** A honvédelmi miniszter kibocsátotta az idej fősorozásra vonatkozó rendeletét, mivel már a törvényhozás mindkét háza megszavazta az 1909. évi ujoncok megajánlásáról szóló törvényjavaslatot. A rendelet szerint az 1909. évi fősorozás, a már jóváhagyott utazási és működési tervtől részben eltérőleg március hó 8 tól május 15 ig lesz megtartandó. Azokban a sorozó járásokban, melyekben a sorozás március 8-nál korábbi napra esett volna, a fősorozás az új tervek alapján, lehetőleg közvetlenül a többi járásokban lebonyolított sorozások után, május 15 ig lesz megtartandó.

*** Megszökött katona.** A nagyváradai 37-ik gyalogezredtől most ismét megszökött egy katona a háborútól való félelmében. A katonát *Pintye* Józsefnek hívták s az ősszel vonult be hadkötelezettségének eleget tenni. Mint ügyetlen embert ismerték bajtársai, akik előtt többször kérdezősködött a háború felől. A mozgósítási hírek után igen izgatott volt a katona és magába zárkózottságából arra lehetett következtetni, hogy valami meggondolatlanságot követ el. Egy szép téli reggelen a

mult héten üresen találták Pintye József ágyát. A legény szökését azonnal konstatálni lehetett. A katonai hatóság titokban tartotta a dolgot és csak katonailag körözte a megszókött katonát. Most azonban mivel eredménytelen lett a körözés a katonai hatóság a polgári hatóságot is igénybe vette s tegnap a polgári hatóság ki is adta a köröző rendeletet a katona elfogatása iránt. A megszókött katona személyleírása a következő: Haja fekete, szája nagy, álla kerekded, arca hosszukás; beszél magyarul és románul. A nyomozó hatóság különösen a tenkei járásra fektet nagy súlyt, mert a legény Gyantára való.

* **Halálozás.** Városunk egyik régi polgára: *Kadlecsek* Sámuel mészáros tegnapelőtt éjjel elhunyt. Temetése ma, március 5-én délután fél 4 órakor lesz a Lovas-utca 15. számú házból.

* **Gépkezelők és kazánfűtők vizsgálja.** A gőzgépkezelők és kazánfűtők nagyváradai vizsgáló bizottsága ez uton hozza az érdekeltek tudomására, hogy a legközelebbi vizsgátelek folyó év március hó 14-én a Moskovits Adolt s fiai tulajdonát képező *Adria* műgőzmalomban fog megtartatni. A vizsga reggel fél 9 órakor kezdődik. Felhívotnak mindazok, kik ezen vizsgán részt venni óhátanak, hogy az ez iránybani kérelmeket fenti napig a Nagyvárad m. kir. kerületi iparfelügyelőséghez (Lukács György-utca 13) adják be, esetleg azok a vizsgátelek napján a bizottságnál is előterjeszhetők. A kérvényhez csatolandó keresztlevelel vagy munkakönyv, egy évnél nem régebb keletű erkölcsi bizonyítvány is hatóságilag igazolt, géptulajdonos vagy annak megbízottja által kiállított, legalább is hat havi gyakorlatot igazoló bizonyítvány. Pozsonyi László, a vizsgáló bizottság elnöke.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Péntek: Heidelbergi diákélet.

Szombat: Tanítónő, Posta Mariska állami tanítónő felléptével jótékonycélú előadás.

Vasárnap délután: A király. Este: Tatárjárás.

IRODALOM.

☒ **A büntetőtörvényköny magyar-rázata.** Irta: *Edvi Illés Károly* dr. Harmadik kiadás. A magyar jogirodalomnak e korszakos alkotása több mint egy évtizede hiányzott a könyvtárakból; új kiadása egyre halasztódott a büntető novella miatt, melyre már évekkel ezelőt történtek előkészületek. A büntető-novella életbeléptetése tehát lehetővé tette e műnek átdolgozását és kiadását. A második kiadás megjelenése óta sok történt ugy a törvényhozás, mint a büntetőjogi irodalom és a judikatúra terén. Életbelépett a büntető-perentartás, megalkották a büntető-novellát. Büntetőjogi íróink új önálló művekkel gazdagították irodalmunkat. A kir. Curia gyakorlata számbavehető haladást nem tüntetett ugyan fel, de néhány teljesülési s a jogegység érdekében hozott több határozata megszüntette az ingadozást sok olyan kérdésben, amelyben a bírói gyakorlat a legnagyobb ellentéteket tüntette fel. A jogi szaklapokban közölt büntetőjogi esetek és fejtegetések nagy mértékben gyarapították azt az anyagot, amelyet a büntetőtörvénykönyv magyar-ozójának figyelembe vennie és feldolgoznia kellett. A szerző tehát nagy munkát végzett, amikor művének harmadik kiadását a büntetőjog terén beállott változásoknak és a mai kor haladásnak megfelelően átdolgozta. Hozzátehetjük, hogy az érdemes szerző e munkát azzal a lelkiismeret-

tességgel, tudással és éleslátással teljesítette, mely őt ugyanis, mint büntetőjogászt, ugyanis mint büntetőjogi író első tekintélylyé avatta. Illés műve irodalmunkban a büntetőtörvények egyetlen nagy és teljes kommentára. Olyan munka ez, mely nemcsak a büntetőjogásznak, de a jogszolgáltatás összes tényezőinek egyaránt biztos vezérfonalul szolgál a jogesetek utvesztőiben. A jelen harmadik kiadásban ugy a beosztás, mint a szedés tekintetében számos oly változtatást tett a szerző, melyek a gyors és biztos tájékozódást lényegesen megkönnyítik. A mű a Révai Testvérek r.-t. nál gondos kiállításban jelent meg. A három vaskos, lexikonalakú kötet ára fűzve 44 korona, angol vászonkötésben 50 korona.

Igazságszolgáltatás.

§ **A püspök zsarolói.** *Fetser* püspök zsarolói tegnap kerültek a törvényszék elé. Reggel 9 órakor kezdődött a tárgyalás. *Csulyok* Béla elnök a felek kívánságára zárt ülést rendelt el s így a tárgyalás részleteiről mit sem írhatunk. A nap folyamán 17 tanút hallgattak ki. A vádat dr *Szolnok* Jenő alügyész, a panaszos püspököt dr *Schweiger* Ede ügyvéd képviselte, a vádlott védőjeként *Fráter* Pál ügyvéd szerepelt. A tárgyalás este 7 óra után holnapra halasztatott. *Pázmány* Lajosné és *Mária* nevű leánya, a vádlottak nagyon megtörve távoztak a tárgyalásról, mely ma reggel 9-kor kezdődik. A tanuvallomások véget értek, ma már a vád és védbeszédre s ítélethozatalra kerül a sor.

TÁVIRATOK.

Máboru vagy béke.

Belgrád, március 4. A nemzetvédelmi bizottság ülést tartott, melyen György királylyá koronázását proklamálták. Ez a proklamálás csak Magyarország és Ausztria közti egyezség megkötése után lenne nyilvánvaló, amikor Péter király lemondana.

Szerajevó, március 4. Duna partjáról többször átlőttek az osztrák-magyar őrségre. Tegnap szintén történt egy ilyen támadás a szerb bandák részéről és egy Kovacevics nevű őrzetűt megölttek. A szerbeket üldözöbe vették és üldözés közben többször történt összeütközés, azonban sérülés vagy halálozás egyik fél részéről sem történt.

KÖZGAZDASÁG.

Nagyvárad közgazdasági élete 1908-ban.

— Előadói jelentés. —

Dr *Kurländer* Ede Nagyvárad város közgazdasági előadója terjedelmes jelentésben számolt be Nagyvárad város 1908. évi közgazdasági életéről.

A jelentést a város közigazgatási bizottsága tegnapi ülésén elismeréssel fogadta s felterjeszti a kormányhoz. A jelentés önálló füzetben is megjelent.

Dr *Kurländer* Ede jelentésében gondos tanulmány alapján csoportosítja mindazon mozzanatokat, amelyek közrehatottak városunk mult évi közgazdasági életére, ennek fejlődésére. A jelentés általános bevezető része a következő.

Az 1907. év utolsó negyedében duló pénzügyi krízis az utána következő egész folyó évben éreztette hatását. Noha már január 7-én az angol bankráta leszállításával a pénzügyi helyzet kitisztulásának lassu folyamata megindult, a közgazdaság stagnálása az egész vonalon éreztető volt. Az 1907. évi krízis rendkívüli természetű nem annyira a pénz drágaságában, mint inkább a pénzforrások hiányában. Szükség volt nyilvánulni meg, ami minden fejlődést megakasztott, minden vállalkozási kedvet megbélyegzett.

A járadékok külföldről való visszaözönlése, azoknak alacsony árfolyama városunknak örvendeztetesen tapasztalt rohamos fejlődését mintegy ketté vágta. Nálunk, mint minden magyar városban, a gazdasági élet folyamata és fejlődése szorosán összefügg a hitelviszonyok alakulásával, mert mint tőke szegény ország, főként a hitelre vagyunk utalva. S midőn a bőséges esztendő után, midőn már megszoktuk volt, hogy az Osztrák magyar bank kamatlába 3 és fél százaléknál nem volt magasabb, midőn megszoktuk volt, hogy szükségletnek megfelelő mértékben olcsó pénz áll rendelkezésünkre, akkor következett be azon helyzet, melyet mintegy kizárt anacronismust, a nagyközönség el sem tudott képzelni, hogy a bankráta majdnem a duplájára, 6 százalékra emelkedett. S midőn az év folyamán a bankráta fokozatosan vissza szállott 4 százalékra, a vállalkozási kedv többé nem volt képes föllendülni, az év vége felé pedig az annexióval járó bizonytalan külpolitikai helyzet éreztette hatását.

A fentebb vázolt közgazdasági helyzet folyamánaként az építkezési ipar, mely városunkban nagy jelentőséggel bír és az ezzel kapcsolatos téglagyártási ipar csak a régebben kezdeményezett munkálatok befejezésével volt elfoglalva. Ujabb, jelentősebb munkálat nem lett foganatosítva, sőt mondhatnám, hogy nem is lett kezdeményezve. Mert minden nagyobb építkezés előmunkálatai hosszabb időt igényelnek, nevezetesen telekvásárlást, bérletek felmondását, bontási munkálatokat, hitelszerzést és ezeket rendszerint a nyár folyamán, az őszig terjedő időben szokták eszközölni és csak ezen előmunkálatok befejezése után kerülhet sor arra, hogy avaszkor az építkezéshez hozzáfogni lehessen.

Az 1907. év nyara és őszi ideje ilyen előkészületi munkára nem volt alkalmas és így az 1908 évben is minden nagyobb építkezés nélkül szűkölködött városunk. Nagyon természetes, hogy ebbe nem értendők be azon építkezések, melyek 1906-ban kezdődtek és 1907-ben folytatva, befejezést nyertek. De a fentebb vázolt állapot az 1908. év végéig tartott, úgy, hogy ezen év folyamán minden kezdeményezés elmaradt s a most folyó 1909 évben sincs kilátás arra, hogy az építkezési ipar és az ezzel kapcsolatos többi iparágakban valamelyes jelentősebb fejlődés állhatna be.

A munkásviszonyok nyugodtak voltak, egyetlen iparágban sem jelentkezett üzemi-zavar, kivéven az év végén az asztalos iparágat. Ugyanis december 19-én 280 asztalos iparos munkás lépett sztrájkba.

Megemlékezik ezután a jelentés a *Moskovits* Farkas és Társa cipő- és hadifelszerelések gyáráról, amely a Biharmegyei Takarékpénztár támogatása mellett nagy fejlődésnek indult.

Rámutat a *fürdővasut* létesítésének emi-nens szükségére, hogy a két fürdőt, melyek valóságos kincset képeznek városunkra, hozzáférhetővé tegye. A két fürdő felvirágoztatása céljából szükségesnek vélné, hogy azok akár örök áron, akár hosszú bérlet útján állami kezelésbe vétetnének.

A gyáripar fejlődésével kapcsolatban kiemelni a *Moskovits* Mór és fia gyógy- és ipar-vegyészeti gyárát, amely a francia hadsereg szerződéses szállítója is.

Gazdasági erőnk fejlődésének feltüntetése stasztikai adatokat közöl, amelyből megtudjuk, hogy a nagyváradai pénzügyi életnek az 1908. évben a betét állomány 4 millióval emelkedett. (Igaz, hogy a váltótárca pedig 6 millióval emelkedett.) Az Osztrák-Magyar bank nagyváradai fiókjánál a bankműveletek összege, ötö-

dik helyen áll a magyar vidéki városok között de ha tekintetbe vesszük, hogy a nagyvárad fióknak csak B. Ujfalu, Szilágysomlyó és Nagyszalonta a mellékhelyei, a többi városok fiókainak pedig egész sereg nagyobb hely, úgy Nagyvárad első helyre kerül.

Az általános részen kívül kiterjeszkedik az érdekes jelentés az erdészetre, az állattenyésztésre, a mezőgazdaságra, a termények értékesítésére, a szőlőszet, kertészetre és a munkaviszonyra.

A jelentés hasznos szolgálatot tesz közgazdasági életünk megismerésére.

Burgonya adomány a kisgazdák részére. Gyanta község kisgazdái a múlt évben súlyos veszteséget szenvedtek a burgonya termésben, mert annak legnagyobb része a különböző burgonya betegségek következtében elpusztult. A földművelésügyi miniszter most értesítte az alispánt, hogy a gazdák részére vetőburgonyát engedélyezett métermázsánként 4 koronáért. A burgonyát a jelentkezés sorrendjében fogják a gazdák részére kiadni. Egy gazda azonban három métermázsánál többet nem vehet.

A gabonatözsde határidői

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 3		
Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt. — — —	—	10.38
Rozs okt. — — —	—	8.96
Zab májusra — — —	—	—
Zab okt. — — —	—	7.04
Tengeri máj. 1908. — — —	—	6.85
Tengeri jul. — — —	—	6.69

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 3		
Osztrák hitelrészvény — — —	—	631.25
Magyar hitelrészvény — — —	—	748.—
Leszámitoló bank — — —	—	743.75
Rimamurányi — — —	—	561.50
Osztrák-m. államvasúti részv. — — —	—	692.25
Közuti vasút — — —	—	552.—
Városi villamos vasút — — —	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktözsde 1909. márc. 3

Magyar arany járadék 4 száz. — — —	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz. — — —	—	93.25
Magyar koronajáradék — — —	—	82.75
Magyar földterherment. kötvény 4. sz. — — —	—	240.—
Horvát-szlavon földterherment. kötvény — — —	—	95.50
Magyar nyeremény sorsjegy kölesön — — —	—	93.50
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölesön — — —	—	94.50
Osztrák járadék papirban — — —	—	186.—
Osztrák járadék ezüstben — — —	—	145.—
Osztrák járadék aranyban — — —	—	97.25
Osztrák korona járadék — — —	—	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek — — —	—	116.50
Osztrák magyar bankrészvény — — —	—	197.50
Magyar hitelbank-részvény — — —	—	150.25
Osztrák hitelbank-részvény — — —	—	730.—
Magyar hitelrészvény — — —	—	748.—
London vista — — —	—	631.50
Páris vista — — —	—	689.50
20 márkás arany — — —	—	23.51
20 frankos (Napoleon) — — —	—	19.02
Német birodalmi márka — — —	—	117.96

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Írta: Faragó Béla.

(Folytatás.)

2

— Ilyen rendetlenek az emberek. Jót van, ma majd veszek én magamnak, de azt ugyan meg a papnak sem adom kölcsön. Kadd le csak azt a kisebbik konyhakést, melyet a múlt esztendőben kaszából kovácsoltattam; fend ki, add ide, azután egy-kettő, kaporé, a bojunak vidd ki azt az egy pár rossz káposztalevelet, nézd meg mit hurogatnak a pulykák, az itatóba önts friss vizet, hints az apróságnak egy kis ocsut, a kis malacoknak vigy egy kis savót, ha ugyan maradt még benne. Megállj csak, ne szaladj úgy, mintha az eszed kovász nélkül lenne, ránd meg az eperlát a kacsáknak, rángass ki néhány szál zöltséget, csukd be az alsó konyha ablakát, huzz egy rocska friss vizet; szedd meg az uborkát, mielőtt a harmat felszállna, gyujts tüzet, tördelj apró fát, nézd meg, nem hült-e le sok körte, azután mire kerülök-fordulok, itt légy . . .

Julcsa szaladt a hogy csak birt, mert kapott annyi rendeletet, hogy egy batyuban el nem fér s ha el nem szalad, még egy kosárra való utána dobnak . . .

A ház előtt ebben a pillanatban rakodott ki a csákvári fazekas szebbnél szebb cserépedényvel, tehát Stanci néni nem maradt foglalkozás nélkül. A mint konyhakésével vagdalta a káposztát, kikiáltott, hogy: jöjjön be János mester.

Bejött az emberséges fazekas mester, de bár ne jött volna. Nem hozta el a muskátli cserepeket, melyeket a tekintetes asszony a minapiban rendelt, ez még nem is baj, hanem főbenjáró bűn, hogy a nagy vajdiling majdnem magamagától tört el, szerencsére meg lehetett foltozni, a béresek tála is repedezett, a köcsögöknek füle mindjárt letörik. Így van az, ha a mesterember kovász nélkül dolgozik.

— Instálom tekintetes asszony, a cserépe nem tart örökké . . .

— Nem is lesz nekem rá szükségem, csak az isten segítsen föl Pestre, majd veszek én kék pléhedényt, de azután ne is szülessen a világra több fazekas, mert ha én kihíresítem a pléhedényt, elülhetnek kendtek szent Lélek napjáig . . .

— Miben savanyit akkor a tekintetes asszony uborkát; a savanyított káposztát mibe teszi? Fog-e tudni csinálni olyan hét vármegyére szóló rántottát, a csirke-beccsinaltnak nem lesz ize a pléhedényben, a tej mindjárt elromlik, muskátlit, fuksziát, futókát nem ültethet a tekintetes asszony. Lekvárt miben főz? Kiszolgálom én a míg élünk, ez a mostani edény még jobb, mert jobb agyagom volt hozzá.

— Ne beszéljen soká, hanem hordja be a milyen van. Szüreti tányérokat hozott-e, azokkal a nevekkel, a mint parancsoltam?

— Igen is hoztam: Lujza, Kálmán, Mari, Gyula, Pepi, Géza, Ilka, Dezső és még a többi. Tiszta buzáért, vagy kész pénzért adom csak; két tetejes tál egy tálért.

— Majd azt én határozom meg . . . Persze mindjárt milliókat fizessek, az idén is fedetni kell az istállót, azt sem tudom, hol a tejem.

— Azt hallottam, sok a mákja a tekintetes asszonynak; van egy pár igen szép bögrém tejnek, tejfelnek . . .

— Ne beszéljen sokat, hanem hozza a mi van. Darál-darál, akár csak a rossz kávéőrít és nincsen neki látszatja . . .

Mig a tekintetes asszony és a fazekas alkudott s a szolgáló egy órája bajlódik a

végzendőkkel, azalatt Móni bácsi a méhesben gyönyörűen elaludt és álmolta, hogy ő a főispán fiának a násznagya. Legszébb álmai egyike az, megcsik, hogy pünkösdkor a királyfia kikérő násznagyanak álmolja magát. Megálmodta a kikérő beszédet, a pohárköszöntőt, a mi anyyira elragadta a közönséget, hogy három percig éljeneztek, már éppen a vállakra akarták emelni, mikor éteparja kiáltására telébred:

— Móni hallod e? kedves Emánuelem, hol vagy? . . .

Igy szólt közbe valaha a paradicsomban is az ur: Ádám hol vagy? és miként ott, úgy itt is léggallosával megjelent a kérés, hogy kiütze Ádámot.

— Vajjon miért hív engem az én Stancim? kérdi magától Móni ur . . .

A hangból nem tudta a megijedt férj kiolvasni, vajjon jóra vagy rosszra hívják-e. Derű e vagy ború?

— Itt vagyok szentecském, kedves galambom, angyalkám, mit parancsolsz drágám?

Ilyen édeskés kifejezésekkel lantolt a ház kormányzója elé. Rapport úgy is jó, lénung-fizetés, úgy is. Megszokta ő már; huz a kenderhámán és feszít a sárgarezes szerzőszámban. Asszony, legyen meg a te szent akaratod . . .

Néhány pillanat múltán ott állt bírja előtt. Stanci néni egy öt magas termet mellett silány jelenségnek tűnt fel Móni bácsi. A felesége mérgeződött, de hizott és ő soványkodott. Azt a rossz életet kovácsolták róla, hogy órapondust kell könni a sarkára, különben az Ararát hegyéig meg sem áll vele a szél!

— Hamar, hamar, úgy is eleget mérgeződöm, a fazekasnak is mindig gyomorfájása van, mire ide kerül. Uramfia, úgy megijesztett, hogy az ötödévi ó borból adtam neki, még megkaphatta volna a jámbor itt a kole-rát; beszél a káplán, rossz hírek érkeznek Spanyolországból, egyremásra halnak az emberek. Még ez semmi, hanem egy kis malacot elgázolt az az éhiletlen Gábor kocsis, mikor a lóherét hozta haza. Ebbe csak beletalálom magam, de elvesztettem az almárium kulcsát, ebben van a kalendárium s a kalendáriumból akartam megnézni, mikorra esik Ilona napja?

— Az édes virágszálam, mindig augusztus 18-ára.

— Megint bovász nélkül beszélsz Emánuel. Azt én is tudom, ilyen ember nélkül, mint te vagy, a kinek a feje nem valami különös káptalan. Nem erre vagyok én kíváncsi, de annál is inkább arra, milyen napra esik, mert azt jól tudod, én nem mozdulok utra, ha péntek esik közbe . . .

— Szerdán van édes madárkám . . .

— Így már más. Torkig vagyok a sok mérgeződéssel, ki kell magamat fujni, pihenni, mert belepukkadok, neked kellene mindenbe beleavatkoznod, de te haszontalanságoknál egyébbel keveset törődöl. Ne vágj a szavambal! Új le és írj egy levelet Ilona hugomnak, hogy a nevenapjára ott leszünk. Legyen készen, pakkoljon be, elhozom magammal. Eddig minden atyámtiában csalódtam, nem tudok kire halni, pedig nem szeretném a te gyöprehegyes pereputtyodnak hagyni keserves keresetemet, az is borzasztó, hogy ha leány nincsen a házunknál, alig kerül jóra való vendég. A szolgabíró sem tudom ide teremteni. Annyi mondani valóm van neki. Az ut rossz, a jegyző is sokra tartja magát. Mindig porciót dobolnak, a mi cselédjeinket is kireadelik közmunkára, a vizi-puskában soha sincsen viz.

Móni bácsi nem várta be a beszéd végét. Irószobájába ment s neki adta magát két órai vajadásnak. Ennyi idő kellett, míg megirt egy egész angolkert virággal teljes levelet, a miben annyi virág volt, hogy a nagy fűvészt, Linnét is megszégyenítette volna.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

Hirdetések

felvételnek
a kiadóhivatalban.

A bőjti idényre

állandóan raktáron tartunk
mindennemű csemege sajtokat,

Liptói és SZÉKELY TÖMLŐ TURÓT.

Naponta friss Tea-vaj.

Olajban, ecetben és sósvízben páczolt
halakat és étolajokat.

Száritott zöld főzelékek, gom-
bák, aszalt és friss hazai s
déli gyümölcsök.

Válójain kívül ajánljuk még a leg-
jobb minőségű TISZTÁN KEZELT ter-
mészetes asztali és csemege magyar
és francia pezsgő borainkat, kül- és
belföldi likőröket, nemkülönben a leg-
jobb minőségű fűszer, élelmi cikke-
inket becsületos kiszolgálás mellett.

Tisztelettel

Telefon: **MEZEY JÁNOS és TÁRSA,**
249. Nagyvárad, Szt. László-tér.
Nagyvárad Takarékpénztári épület

Közgazdasági Bank Részv.-társ.

Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.
Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

Betétek után tiszta

5%
kamatot fizet.

(Betét kamatadót az intézet fizeti.)

A folyó hó végén nyilvános alá-
írásra kerülő

4 1/2 % m. kir. kincstári jegyekre
előjegyzéseket az eredeti felvételek
mellett elfogadunk.

MAGYAR BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Magyar forrás. Hugyhajtó és Hugysavoldó Magyar forrás.

Szultán-forrás.

Nagyon kellemes, tiszta ízű, szénsavban gazdag, dus
Lithion-tartalmu ásványvíz.

Gyógyító és üdítő ital.

Dus Lithion tartalma következtében sikerrel alkalmazható vese-, húgykő- és hólyagbajok ese-
tében, továbbá a légző- és emésztő-szervek hurutos bajainak gyógyítására.

SZULTÁN Lithion-gyógyforrás-vállalat.

Kütközélség és központi iroda: EPERJES. Igazgatóság: BUDAPEST, IV., Ferencz
József-rakpart 22. — Kapható már külföldön is a következő városokban: Brüsszel-
ben, Páris, London, Newyork, Ostendében.

Telefon Eperjesen: 74.

Telefon Budapesten: III-93.

Főraktár Nagyváradon: KÁDÁR JÁNOS Rákóczi-út.

TÖRLESZTÉSES JELZÁLOGKÖLCSÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi visszafizetésre

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve
a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozásu kölcsönöket konvertál a
Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéreseknel telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv
beküldése szükségeltetik.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40
gyertyás W o l f r a m lámpa darabja 4.50 kor.
100 gyertyásé 7 kor. 50 fill.

10 drb. egyidejű vételnél 10% eng.
Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.
Mindennemű izzólámpa különlegességek, fény-
képes z-l á m p á k, ugyancsak 5 százalékkal
kartell áron alól kaphatók.

Csillárok,

í v l á m p á k

állandóan nagy választékban kapha-
tók s a villamos telepen külön e
célra épített nagy

csillár-raktárunkat
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktárcan tartunk
villamos motorokat
1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

villamos világítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítá-
sát, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szál-
litását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat
a legelőnyösebb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

ÖZV. BÁRÓ VAY ARNOLDNÉ

szül. **M. S.** grófnő zongoraművésznő

folyó évi április hó második felében
tartja meg egyetlen

hangversenyét!

Jegyek előjegyezhetők: Sebő Imre könyv- és papirkereskedésében.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám.

Művek

folyóiratok, híriapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
leveleborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutanyos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek.

Levélfejek,

számlák, falragaszok,
bűl meghívók,
táncrendek, ottlapok,
naplók,
palackfeliratok,
névjegyek,

gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktárban.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.